

'hak-al'

1
FEBRUARI
2000
26e JAARGANG

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Contactadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Middelcoopstraat 1A, 4102 CE Culemborg

Bestuurssamenstelling:

Wim Kievit, Verdijkstraat 13,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 514561.
Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg; tel.: 0345 515393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.
Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.
Paul van Veen, Duizendblad 30,
4102 KP Culemborg; tel.: 0345 521953.
Vacant

Clubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op Terweijde,
Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.: 0347 377638)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur,
uitzonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg, tel.: 0345 515393.
Gironr.: 83.31.858 t.n.v. Natuur- en Vogelwacht
Culemborg.

Contributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap f 15,00 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap f 30,00 per jaar.

Redactieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Email: breun.jansen@hetnet.nl
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg, tel.: 0345 514358.
Ellen Geleedst, Duizendblad 30
4102 KP Culemborg; tel.: 0345 521953.

Bezorgers Hak-al en convo's:

coördinatie bezorging: Loes Plaisier,
Kamperfoelie 33, 4102 JX Culemborg;
wijk 101 M. Buizer, Hoefblad 38,
4102 JR Culemborg;
wijk 102 Joost Rink, Verdijkstraat 14
4102 CL Culemborg;
wijk 103 A Karin van Elst, Boterbloem 10,
4102 KS Culemborg;
wijk 103 B W.H. van Ree, Honingklaver 10,
4102 JT Culemborg;
wijk 104 P. van Es, Kastanjeboom 6,
4101 VT Culemborg;
wijk 105 L. v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg;
wijk 106 A T. en R. Staalman, Zandstraat 19,
4101 EC Culemborg;
wijk 106 B L. van Jaarsveld, De Loentjes 20,
4101 AH Culemborg;
wijk 107, 108, Fam. v.d. Warenburg, Triosingel 27,
109 4101 XC Culemborg;
wijk 110 Fam. v.d. Veen, J. v. Riebeeckstr. 52,
4105 BC Culemborg;
wijk 110 A J. en B. Vermeulen, Heinsiusstr. 44,
4105 DG Culemborg;
wijk 112, 113 W. Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht;
wijk 114 P. v.d. Feen, Slotstraat 2,
4112 JX Beusichem;

Plantenwerkgroep:

Wim Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht; tel.: 0345 573354.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Hoogeinde 8,
4111 LL Zoelmond; tel.: 0345 501671.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Zoogdierenwerkgroep:

JanDirk Buizer, Hoefblad 38,
4102 JR Culemborg; tel.: 0345 531715

Vogelwerkgroep:

Gerben Mensink, Chopinplein 177,
4102 CX Culemborg; tel.: 0345 530662.

Insectenwerkgroep:

tijdelijk: Gerben Mensink, Chopinplein 177,
4102 CX Culemborg; tel.: 0345 530662.

Werkgroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Pastoriestraat 39
5241 TH Rosmalen; tel.: 073 5212903.

*Gerben
530662*

Werkgroep Wintervoeding Vogels:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Inleveren waarnemingen:

Jouke Altenburg, Kamperfoelie 33,
4102 JX Culemborg; email: altpla5@freeler.nl
of de speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jeugdgroepen:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.

Nestkasten-coördinatie:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Kampen, lezingen, dia-avonden en cursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van f 26,50 op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:

Ellen Geleedst, Duizendblad 30
4102 KP Culemborg; tel.: 0345 521953.

CONTACT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingsconsulent:**

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038.

Asielhouders:

't Klaphek, 3401 RZ IJsselstein;
Dhr. R. Weiters; tel.: 030 6063335

DIVERSE NATUURORGANISATIES:

Milieu: alarmnummer luchtverontreiniging:
tel.: 026 4452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: tel.: 0343 551558 (Werkhoven)
Vrieling : tel.: 0343 561675 (Cothen)
Meldkamer : tel.: 030 6924824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

A.J.A. Helmond, Boerenstraat 11,
Culemborg; tel.: 0345 477777.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 026 3515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Werkgroep Milieu Geldermalsen:

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 0345 573974.

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartogh, Kloosterlaan 15,
4111 LG Zoelmond; tel.: 0345 502061

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 0418 592411.

Vogelbescherming:

Driebergseweg 16 C, Zeist, tel.: 030 6937700;
vogelinformatiecentrum: 030 6937777;
ledenservice: 030 6937744.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 026 4420944.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie:

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam,
tel.: 020 6228115.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie, afd. Tiel en omstreken:

Secretariaat: J.E.L. Bannink-Grimm
Cellendonklaan 35, 4012 BN Kerk-Avezaath.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 2331328.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 6559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 030 6937333.

Wereld Natuur Fonds Nederland, regio West-Betuwe:

secretariaatsadres:
G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3,
4117 GR Erichem; (Pandawinkel), tel.: 0344 571637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 6236545 / 6231843.

VOORWOORD VAN DE REDACTIE

- * 4 Van de leesplank, periode september t/m oktober 1999, gelezen door Leo van der Kooij
- * 6 Welke vogel is dit?
- * 7 Hij heet Henk
- * 9 Kleine rietgans, een voor het rivierengebied zeldzame vogel
- * 11 Da's mooi
- * 12 Jongere jeugd
- * 14 Broedvogels van de Plantage
- * 20 Over paddo's en Heksenboleten: het paddestoelen-seizoen 1999
- * 24 Excursie- en activiteiten-programma

Het jubileumjaar is officieel van start gegaan. De eerste activiteit is een presentatie over vrijwillig landschapsbeheer en knotwilgen snoeien op de Kinderboerderij.

De komende maanden staan nog diverse activiteiten op het programma.

Speciale aandacht voor de jubileumavond:

**11 maart 2000 25-jarig bestaan,
vanaf 19.30 uur in de Ketelvink**

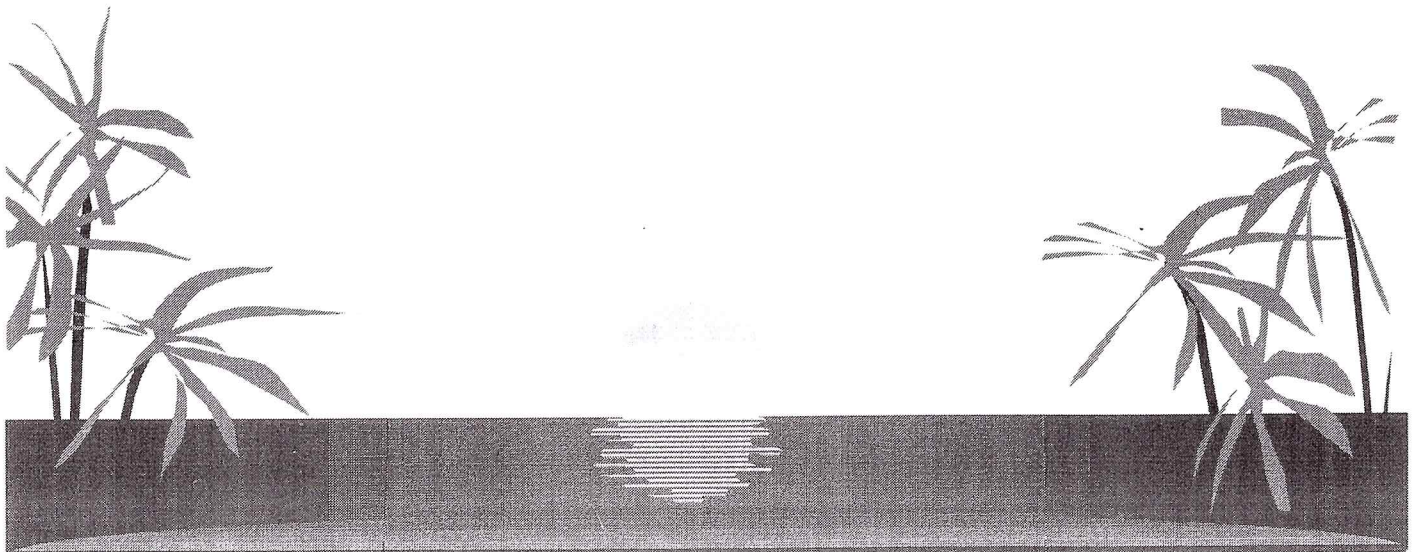
Attentie ook voor de jaarvergadering op maandag 21 februari a.s. Voor meer informatie zie bijgaande uitnodiging.

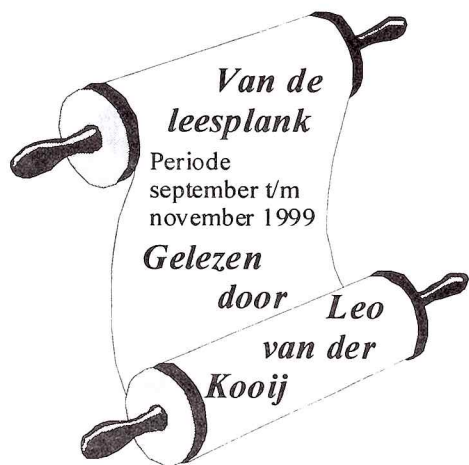
Een nieuw idee voor de Hak-al is het introduceren van een nieuwe Rubriek, de zogenaamde "*Mededelingenrubriek*". De redactie wil in deze rubriek graag oproepen zien voor activiteiten, korte mededelingen over bijvoorbeeld excursies, vragen, etc. Een concrete mededeling/oproep die nu voorligt is de navolgende:

Eerste vogelwaarnemingen gaarne doorgeven aan Jouke Altenburg. Voorbeeld: wie hoort of ziet de eerste fitis?

Vulling voor deze rubriek tijdig doorgeven aan de redactie!

Veel leesplezier en graag tot ziens op de Jaarvergadering.

Een enorme stapel tijdschriften ligt voor me op tafel. Stuk voor stuk lezenswaardige nummers. Echter hoe van deze berg een lezenswaardig overzicht te maken? Het enige antwoord is een strenge selectie. Allereerst beperk ik mij tot de tijdschriften die sinds september jl. bij de NVWC zijn binnengekomen. Toch wil ik enkele uitzonderingen maken en dit betreft periodieken van onze zusterverenigingen, die voor september zijn ontvangen en nog niet zijn besproken. Aan de grote landelijke tijdschriften, zoals Natuurbehoud en Vogels, wijd ik helemaal geen bespreking omdat ik - naar ik hoop terecht - van mening ben dat alle leden van de NVWC Natuurmonumenten en Vogelbescherming moeten steunen en dus op grond van hun lidmaatschap deze tijdschriften zelf thuis ontvangen.

Allereerst dan het overzicht:

- E15 European Invertebrate Survey, Nederland november 1999
- Boomblad- Instituut voor Bos en Natuuronderzoek jrg 11 nr 5
- Gelders Landschap jrg 21 nrs 2 en 3
- Knipselkrant – Faunabescherming nr 5 '99
- De Levende Natuur jrg 100 nr 8
- Lutra – Vereniging Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming jrg 42 nr 1, “Egelnummer”
- Natuurbehoud – Natuurmonumenten jrg 30 nov. '99
- Natuur en Milieu – Stichting Natuur en Milieu jrg 23 nr 9
- Nieuwe Wildernis – Stichting Kritisch Bosbeheer jrg 1999 nrs 1 en 2
- Vlinders – De Vlinderstichting jrg 14 nr 4
- Vogels – Vogelbescherming jrg 1999 nr 6
- Zoogdier - Vereniging Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming jrg 10 nrs 1 en 2

Wie de onlangs verschenen Ecologische Atlas van de Nederlandse Wadvogels nog niet heeft aangeschaft zal na lezing van de bespreking van dit boek in Boomblad moeite hebben om de aankoop van dit schitterende boekwerk nog langer uit te stellen (wel of niet lezen dus!). Tevens in dit tijdschrift een artikel over landbouw bij de stad. Degenen die zich bezig houden met het groenbeleid van het buitengebied zullen hier een verrassend nieuw gezichtspunt aantreffen.

Gelders Landschap laat weer zien hoe mooi onze provincie op veel plekken nog is. Het Rivierengebied komt aan de orde in artikelen over de ruïne van

Batenburg (nr 3) en de moestuin van het landgoed Brakel (nr 2).

In de Knipselkrant van Faunabescherming weer veel jagersleed. Via de spreekbuis van deze groengeboekte “faunabeschermers”, de KNVJ, wordt de hoop geuit dat de beschermde ganzen en smienten zoveel schade op de landbouwgronden zullen aanrichten dat ze er weer rustig op los kunnen paffen. In Nederland is er straks voor de jagers geen lol meer aan; roofdieren mogen weer ongehinderd op prooi jagen en zelfs herten mogen een natuurlijke dood sterven. Dus, beste broeders, neem uw spuit op en vertrek naar Roemenië. Daar mag je sinds kort op alles schieten als je maar betaalt.

Het lijkt misschien een taaie kost maar voor een gezonde natuur in Nederland is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van het allergrootste belang. Na 9 jaar regeringsbeleid, gericht op het tot stand komen van de volledige EHS in het jaar 2018 wordt in de De Levende Natuur een tussenbalans opgemaakt. Er blijkt inmiddels een achterstand te zijn opgelopen, ten dele omdat de geldmiddelen van overheidswege te kort schieten maar ook omdat 20% van de aan te wijzen gebieden nog niet begrensd is. Voor dit laatste onderdeel zijn de provinciale besturen verantwoordelijk. Het blijkt dat Drenthe, Overijssel, Flevoland en Utrecht wat dit betreft het verst achterlopen. Verder in dit nummer een zeer interessant artikel over “Rode Lijsten”. Dit zijn lijsten van bedreigde en kwetsbare plant- en diersoorten in Nederland (nationaal) of in de wereld (internationaal). De auteurs komen tot de conclusie dat rode lijsten als uitgangspunt voor beleid in toetsing hiervan geen enkele waarde hebben.

Lutra brengt een geheel Engelstalig nummer uit, geheel gewijd aan de egel. Het blijkt het verslag van een internationale studiedag, die op 26 maart 1999 in Utrecht werd gehouden onder de titel: "Egels onderweg, Hedgehogs on the move". Wist u dat er jaarlijks tussen de 100 en 300.000 egels door autobanden op onze wegen geplet worden? Rest nog te vermelden dat aan elk artikel een samenvatting ervan in het Nederlands is toegevoegd.

Twee nummers van Nieuwe Wildernis dit keer. Ik blijf benadrukken dat dit een prachtig en inspirerend tijdschrift is. In het eerste nummer van dit jaar vallen o.a. een schitterende reportage over het Millingerwaardgebied tijdens het hoogwater van het seizoen '98-'99 en een artikel over de bevers in de Gelderse Poort en Flevoland onder de titel "Het gaat goed met de bevers". Vermoedelijk stand februari '99: Gelderse Poort minstens 28 exemplaren in 11 tot 12 territoria en Flevoland minstens 14 bevers in 6 territoria. Ook de rundersterfte in de Oostvaarderplassen in het wildernisgebied "De Vijfhoek" voor de kust van het Gooimeer bij Muiden zijn artikelen die de aandacht verdienen. In het tweede nummer gaat het o.a. over de inheemse bomen en struiken, de grote zilverreiger en een pleidooi van Toom Bate voor een groene grondpolitiek om een deur op te werpen tegen de voorstuwende aanslagen op onze ruimte door infrastructuur, bedrijventerreinen en nieuwbouwwijken. De vogelaars onder ons zullen blij zijn met een artikel van Johan Bekhuis over Vogels in de Nieuwe Media. Om als vogelaar met een gerust hart het nieuwe millennium binnen te treden zou hij, zo beweert Ohaën op goede gronden, allereerst de nieuwe veldgids van de Europese vogels van Laars Sensor, Kilian Mullarney, Dan Zetterstrom en Peter Grant moeten aanschaffen en vervolgens de serie van 5 cd-rom's: "The cd-rom guide to all the Birds of Europe" en Bill Oddie's "Video guide to British Birds". Roofvogelspecialisten kunnen niet meer heen om het boek van Dick Forsman: "The Raptors of Europe and the Middle East". De videofilm van Paul Doherty: "The Raptors of Britain and Europe" sluit hier mooi bij aan.

De Vlinderstichting slaat haar vleugels uit en gaat nu ook de libellen onder haar hoede nemen. In nummer 4 kunnen wij lezen over onze twee soorten beekjuffers.

In Zoogdiernummer 1 gaat het vooral over NW-Overijssel. In de grote moerasgebieden van de Wieden en Weerribben en omgeving werden in 1997 tijdens een groot onderzoek 11 soorten kleine zoogdieren vastgesteld: muizen, woelmuizen, spitsmuizen en de wezel (!). De Noordse Woelmuis werd niet meer aangetroffen en moet als uitgestorven worden beschouwd. Nog een of twee jaar en er worden in hetzelfde gebied weer otters

uitgezet. Er is ruim 12.000 ha. otterbiotoop aanwezig in NW-Overijssel en het aangrenzende ZW-Friesland. Addy de Jongh vertelt er alles over.

Leuk is het ook te lezen over twee mensen die ook al eens voor onze leden een lezing hebben gehouden, nl. Annemarie van Diepenbeek over diersporen en Zomer Bruyn over vlermuizen.

Nu dan de tijdschriften van onze zusterverenigingen, nl.:

- Blad – IVN Tiel jrg 11 nr 5
- De Damphoorn – Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden jrg 33 nrs 2 en 3
- 't Altenatuurtje – Natuurbeschermingsvereniging Altenatuur (Land van Alena) nrs 51 en 52
- De Kruisbek – Vogelwacht Utrecht jrg 42 nrs 3, 4, en 5

Over paddestoelen lezen we zelden in de tijdschriften. Des te verrassender om in het tijdschrift Blad te lezen over een paddenstoelenexcursie in het landgoed Den Eng te Ommeren en over de wollige bundelzwam in Zoelen.

De Damphoorn maakt in beide nummers plaats voor de kerkuil. Onze burens in de Vijfheerenlanden doen er alles aan om de kerkuil weer als broedvogel naar hun werkgebied te lokken. Hoe? Lees dat en wellicht brengt dat onze nestkastenwerkgroep op ideeën.

Zoals langzamerhand gebruikelijk biedt het blad De Kruisbek ons weer de best gedocumenteerde artikelen van de regionale bladen. Dit keer betreft het:

- a) Het wel en wee van zeldzame broedvogels en kolonievogels in Utrecht in 1997 (in nr 3). Hieruit enkele "krenten": blauwe reigers 10% achteruit en ijsvogel verdwenen. Dit tengevolge van de vorstperiode in januari 1997. "Invasie" van kwartelkoningen (21 territoria). Wouwaapjes houden het nog steeds vol met 4 broedgevallen maar de roerdomp is bijna verdwenen want er werd slechts 1 broedgeval aangetoond.
- b) Bonte kraai steeds zeldzamer in Utrecht door Arjan Boele (nr 5). De laatste jaren schommelt het aantal overwinterraars rond de 15 exemplaren (overzicht 1978-1999).
- c) Over witte giervalken door Mark Nieuwenhuis. Onder meer wijst de auteur op de mogelijkheid van ontsnapte valkeniervogels en hybriden. Bij het kweken van vogels voor de valkenjacht gaan de valkeniers steeds vaker soorten kruisen. Zo zijn er al ontsnapte kruisingen waargenomen van de saker- en de giervalk en van de launer- en de slechtvalk. Irritant vind ik het overigens dat citaten uit

Middeleeuwse boeken o.a. van Frederik de II en Albertus Magnus die in het Latijn schreven, in het Engels worden geciteerd. Dit heeft m.i. alleen maar zin als er sprake is van originelen in het Engels. Zo lijkt het wel of in de Middeleeuwen Engels reeds een wereldtaal was.

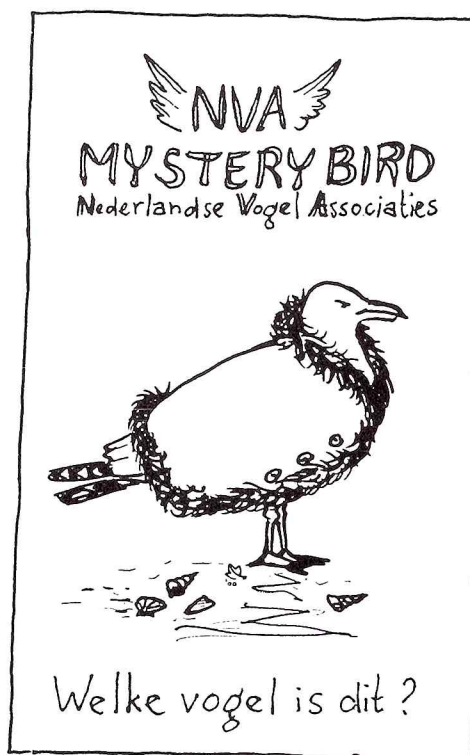
Het Altenatuurtje besteedt aandacht aan mossen. Ook dit is een onderwerp dat zelden aan bod komt. Henry Kreeftenberg inventariseerde Fort Giessen en ontdekte 42 soorten levermosses in een deel van het forterrein en een week later 36 soorten bladmosses en 1 levermos in het resterende deel. Het totaal komt op 52 soorten, w.o. 3 rode lijstsoorten (nr 52).

In hetzelfde nummer bespreekt Jaap van Diggelen de libellen van de Struikwaard - een natuurontwikkelingsgebied in de uiterwaarden. 1999 Was een goed jaar want er werden 10 soorten vastgesteld en dat waren er 4 meer dan het jaar daarvoor. De auteur beperkt zich niet alleen tot het vermelden van de soorten maar vertelt ons ook over de voorkeur van de verschillende soorten voor bepaalde terreingedeelten. Het lijkt mij heel interessant deze waarnemingen te vergelijken met de komende ontwikkelingen in onze uiterwaarden na de dijkverzwaring.

Tot zover dit overzicht. Bent u geïnteresseerd dan zijn de artikelen en nog veel zelf te lezen want alle tijdschriften staan in de lectuurbak in ons clubhuis.

Welke vogel is dit?

Schrijf uw oplossing op een (brief)kaart, en doe hem in de brievenbus van de Ketelvink. U kunt hier een leuke prijs mee winnen, namelijk een prachtig pindasnoer. De oplossing van de vorige keer was: Pimpelmees.

Hij heet Henk

Ze vliegen niet spectaculair, maken geen geluid en je ziet ze zelden of nooit. Dus houden we er ons ook niet zo vaak mee bezig. We hoeven geen nestkasten voor ze te timmeren, geen nestbeschermers te plaatsen en de vind-plaatsen zijn vlot te localiseren. Al van honderden meters afstand weet je of ze in de wei aanwezig zijn en dat de boeren daar de grond in het voorjaar zullen moeten rollen o.a. tegen de eindproducten van de werkzaamheden van deze dieren.

Sommige mensen plegen zeer onvriendelijke methodes te hanteren om ze uit te roeien, waarbij kapotte flessen, glasscherven en klemmen tot de meest effectieve schijnen te behoren.

Als je er eens eentje tegen komt dan zul je het niet willen geloven dat deze diertjes door mensen gedood worden.

Nee, niet voor hun zwarte bontvelletjes want die zijn gewoon veel te klein om er jasjes van te produceren, maar omdat ze irritant graverig van aard zijn. Bovendien zijn die kleihoopjes in een glad gemaaid gazonnetje, over smaken twisten we hier niet, toch knap slordig. U heeft het inmiddels al geraden. We hebben het over mollen.

Voor alle natuur liefhebbers die zich nog niet zo met deze diertjes hebben bezig gehouden volgen hieronder de meest essentiële gegevens.

Uit de Larousse het volgende:

Mol.(m)(-len;letje) Talpa, Genus v. insektenetende, vrijwel blinde zoogdieren met schopvormige, naar buitengekeerde voorpoten voor het graven v. ondergrondse gangen: fam. mollen (talpidae) (lengte tot 18 cm).

Wat uitgebreider vond ik deze beschrijving in een natuurgids.

Talpa europaea. Kenmerken: lichaamslengte 11-17 cm, lijf cilindervormig, staart 2-3 cm, snuit slurfachtig. "Graafhanden" breed met lange nagels, direct tegen het lichaam aanzittend.

Pels kort, heel dicht en zacht, van grijszwart tot zwart.

Habitat: Open terrein, tuinen, ook wel loofbossen.

Voedsel: Regenwormen, insecten, duizendpoten, slakken, kleine zoogdieren, eieren en nestelingen van op de grond broedende vogels.

Gedrag: Mollen zijn onverdraagzame solitair onder de grond levende dieren. Ze graven een ingewikkeld stelsel van gangen met hier en daar "molshopen" en zachte kraamkamers ("burchten").

Paartijd III-V, draagtijd circa 4 weken. Gewoonlijk 1, zelden 2 worpen per seizoen, met 4 tot 5 naakte, blinde jongen, die na 5 weken zelfstandig worden.

Het bovenstaande was slechts de inleiding tot de volgende belevenis.

De zondagochtend bracht een stralend zonnetje.

Ogen open, wakker, want de hoeveelheid licht in de kamer deed het goede weer al vermoeden.

Lekker ontbijtje, jasje en schoenen aan en weg waren we, de weilanden in. Over hekjes en slotjes, langs meidoorns banjerend en genietend van de frisse voorjaarslucht liepen we zomaar wat te struinen.

Enkele wilde zwanen kwamen, gezellig samen babbelend, over ons heen gevlogen. De prachtige witte dieren met hun slanke koppen staken beeldschoon af tegen de blauwe lucht. Hun vleugels maakten een zacht ruisend geluid wat de kracht van iedere slag verraadde.

Omhoog kijken en naar beneden tegelijk, dat gaat nu eenmaal niet echt soepel, hetgeen er toe leidde dat ik bijna onderuit ging over een molshoop, waarna ik het kleine veroorzakertje van mijn struikelpartij verwenste. Misschien iets te heftig, want eerlijk gezegd heb ik een zwak voor deze koddige diertjes, die zich maar zo zelden tonen.

"Kijk nou toch eens", zei mijn man, "wat er in dit weiland een boel molletjes zitten".

En inderdaad, verhoudingsgewijs waren in het veld, waar we ons bevonden, buitengewoon veel rommelige kleihoopen aanwezig. Een compleet kraterveld. "Wat een werk moet dat voor die beestjes zijn geweest", zei ik, mezelf realiserend dat wanneer ik een paar vierkante meter van de tuin omspit, ik het daar erg warm van krijg en 's avonds met pijn in mijn rug afgepeigerd in slaap stort. Wat zullen deze schepseltjes slapen!

We liepen samen verder en keken nu wat meer naar de grond, wat mijn man als aardrijkskundig figuur toch eigenlijk altijd al doet in verband met geologische verschijnselen en wat ik nu deed om verdere struikelpartijen te voorkomen.

Henk, zo heet mijn man, buigt zich dan ook regelmatig voorover om een of ander steentje op te rapen en hij vindt de leukste dingen. Zo ook nu weer. Ineens dook hij naar zo'n molshoop. En klein helderblauw stukje stak net onder de klei vandaan. Hij veegde wat aarde weg en wie schetst onze verbazing toen hij uit de molshoop een heel tuinkabouterachtig ding te voorschijn toverde; let wel we liepen midden in een boerenweiland. We schoten beiden in de lach. Henk poetste de verdere klei van het tuinding af, waarna wij toch even met stomheid waren geslagen. Zo'n 30 centimeter hoge bolle mol met petje op de kop, in een blauw overalletje, staarde ons met dof glanzende plastic oogjes olijk aan. "Hoe bestaat het", zei Henk, "een mol uit een molshoop". Ik nam het dier ook even ter hand en, omdat ik nu eenmaal geneigd ben om, vanuit enige nieuws-

gierigheid, de dingen van alle kanten te bekijken, bestudeerde ik ook de onderkant.

Na nog wat klei onder de pootjes te hebben weggeveegd las ik hard op: "Henk de Mol serie nummer 1035".

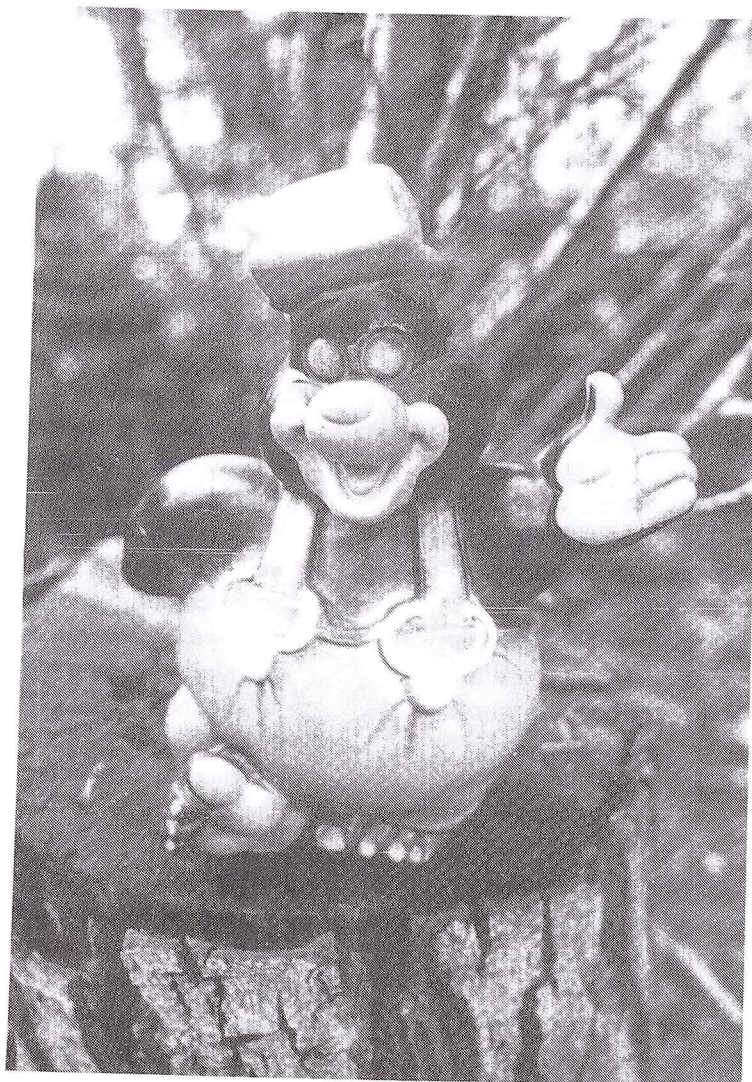
"Hé, joh", zei ik tegen mijn levensgezel, "ze hebben hem ook nog naar jou vernoemd, als dat geen karma is dan weet ik het niet meer. We nemen hem mee".

"Nee toch", zei mijn Henk, die net als ik een harts-tochtelijke hekel heeft aan onzin in de tuin.

"Jawel, deze mol is een paranormale mol. Hij gaat mee!"

En daar staat hij nu, in onze tuin op een houtblokje, half onder een struikje, niet te opvallend en hij heet dus Henk.

Anne Martine Reesink-Buijtenhuijs

Kleine rietgans, een voor het rivierengebied zeldzame vogel

De Kleine rietgans is een soort, die tot maximaal 34.000 exemplaren overwintert in Nederland. In het rivierengebied is deze gans echter een zeldzaamheid. Ik was dan ook blij verrast, op 20 maart 1999, een exemplaar te ontdekken in de Steenwaard, in een groep van zo'n 800 andere ganzen. Op 21 maart heb ik hem niet meer teruggezien. De groep ganzen was ook kleiner geworden, maximaal 300 exemplaren. Ik wil deze waarneming aangrijpen om de Kleine rietgans te bespreken.

Herkenning

De Kleine rietgans is bijna even groot als de Kolgans en de Rietgans. Opvallend kenmerk is de donkerbruine kop met korte snavel. De zwarte snavel wordt onderbroken door een roze band. Ook de poten zijn roze. Dit in tegenstelling tot de oranje poten van de Kol- en Rietgans. Een laatste kenmerk is de blauwgrijze zweem over de rug en vleugeldekveren. De donkere kop contrasteert sterk met deze lichtere rug. Bij mijn waarneming viel vooral de lichtgekleurde rug op, temeer daar de vogel in een grote groep (800 ex.) Kolganzen direct naast twee Rietganzen liep. De Rietgans heeft een donkere kop maar daarnaast ook een donkergekleurde rug. Aan de Kolgans vallen vooral het witte voorhoofd en de zwarte buikstrepen op.

Broedgebied en overwintering

De Kleine rietgans broedt in drie duidelijk begrensde gebieden: Groenland, IJsland en Spitsbergen. De beesten van Groenland en IJsland, een populatie van ca. 200.000 exemplaren overwinteren volledig in Groot Brittanië. De Kleine rietganzen van Spitsbergen daarentegen, ca. 34.000 exemplaren, overwinteren op het vaste land van Europa. In Denemarken (Jutland), Nederland (Zuidwest Friesland) en in België (West Vlaanderen) zijn deze vogels te zien. Ze komen vanaf september vanuit hun broedgebieden aan in Denemarken. Al snel daarna vliegen ze door naar Friesland. Daar kunnen ze in november in de grootste aantallen gezien worden. In Zuidwest Friesland kan zich in november vrijwel de gehele populatie van Spitsbergen ophouden. Afhankelijk van de weersituatie vliegt een deel van de vogels door naar Vlaanderen (omgeving Damme) of gaat terug naar Denemarken. In december herbergt Nederland nog steeds zo'n 50% van de populatie. Dit is in januari en februari 15 à 20%, om uiteindelijk in maart nauwelijks meer in Nederland voor te komen. In de verspreiding over Nederland van de Kleine rietgans is het opvallend dat buiten Zuidwest Friesland de soort slechts incidenteel aan de grond wordt waargenomen. Midden Delfland is de uitzondering; hier worden aantallen tot 350 vogels geteld.

Doortrek wordt in de herfst in Groningen soms massaal vastgesteld.

Voorkomen in het rivierengebied

De Kleine rietgans komt in het rivierengebied als onregelmatige doortrekker voor in zeer klein aantal en wordt slechts incidenteel pleisterend waargenomen (Leys, 1993 en Lensink, 1993).

De "Vogels van de grote rivieren" (1979) geeft aan dat de soort voor 1960 beduidend minder bekend was in het rivierengebied. Ook in de Avifauna van Midden-Nederland (1971) wordt dit fenomeen gemeld. De gegevens van het NVWC archief (inclusief Avifauna van Culemborg e.o. 1969) kunnen dit niet ondersteunen omdat slechts gegevens vanaf 1967 bekend zijn.

De gegevens van omgeving Culemborg ondersteunen wel het beeld van onregelmatige doortrekker en ook dat van zeer klein aantal (zie tabel 1). Het is opvallend dat in 1979 meerdere groepen zijn waargenomen in de omgeving van Culemborg. Is dit wellicht een gevolg van de strenge winter 1978-1979? Wel is in deze winter speciaal en intensiever naar ganzen gekeken (de Jong, 1979). Maar ook in Limburg zijn toen beduidend meer Kleine rietganzen waargenomen (Ganzevles, 1985).

	Jaar									Eindtotaal
	1967	1969	1973	1979	1985	1986	1992	1995	1999	
Aantal	11	4	8	7	1	5	1	7	1	45
Groep	2	1	1	4	1	1	1	1	1	13

Tabel 1: waarnemingen van de Kleine rietgans rond Culemborg per jaar.

In tabel 2 zijn de lokale waarnemingen per maand geordend. In de maanden met waarnemingen vindt er uitwisseling plaats tussen de twee kerngebieden, Zuidwest Friesland en West Vlaanderen.

	Maand				
	december	Januari	februari	maart	Eindtotaal
Aantal	17	20	7	1	45
Groep	2	6	4	1	13

Tabel 2: waarnemingen van de Kleine rietgans rond Culemborg per maand.

In tabel 3 worden de gegevens uit andere delen van het rivierengebied gepresenteerd. Hieruit blijkt dat de serie waarnemingen rond Culemborg overeenkomt met de waarnemingen van de rest van het rivierengebied.

publicatie	Periode	aantal	percentage	nov.	dec.	jan.	feb.	maart	april
Hart van gld.	76 - 90	142	exemplaren	8	4	13	65	10	-
		31	groepen	6	6	23	55	10	-
Wageningen	63 - 90	556	exemplaren	-	6	25	53	16	-
		95	groepen	-	7	27	48	17	-
Grote rivieren	60 -76	428	exemplaren	-	9	31	50	9	1
		38	groepen	-	18	45	29	5	3
NVWC	67 - 99	45	exemplaren	-	38	44	16	2	-
		11	groepen	-	18	55	18	9	-
totaal		1.171	exemplaren	1	8	26	52	12	1
		175	groepen	1	10	32	43	13	1

Tabel 3: Voorkomen van de Kleine rietgans in het Gelders rivierengebied, aan de hand van 4 bronnen in procenten van het totaal per bron.

Afsluitend zijn in tabel 4 de waarnemingen vermeld die in de omgeving van Culemborg zijn gezien.

jaar	Dag	Aantal	Plaats	opmerkingen	bron
1967	8-jan	1	Afgraving Redichemse waard	vliegend	1.
1967	16-dec	10	De Heul		1.
1969	15-jan	4	Mariënwaardse Kooi		1.
1973	-jan	8	RG4110 & RG4120		2.
1979	8-jan	1	Pont Beusichem		2.
1979	23-feb	3	Weilanden Goyerbrug		3.
1979	23-feb	1	Polder Vuylcop		3.
1979	24-feb	2	Honswijkerwaarden		3.
1985	10-feb	1	De Heul		4.
1986	18-jan	5	De Heul		4.
1992	2-jan	1	Redichemse waard		4.
1995	13-dec	7	Afgraving Redichemse waard		4.
1999	20-mrt	1	Steenwaard		5.

Tabel 4: Waarnemingen van Kleine rietganzen rond Culemborg per jaar naar locatie.

Bron Culemborgse waarnemingen bij tabellen:

1. Avifauna Culemborg en omstreken, Mededeling van de vogelwerkgroep Culemborg, 1969
2. Watervogeltelling 1970-1998
3. Verslag over ganzen tussen Vianen en Wijk bij Duurstede, 1979 Theo de Jong
4. Archief NVWC
5. Nieuwe waarneming.

Gebruikte literatuur:

- W.F. Alleyn e.a., 1971, Avifauna van Midden-Nederland, Assen.
- L.M.J. van den Bergh e.a., 1979, Vogels van de grote rivieren, Utrecht.
- Wim Ganzevles e.a., 1985, Vogels in Limburg, Maastricht.
- Alan Harris, 1991, Vogelbepalingsboek, Baarn.
- Theo de Jong, 1979, Verslag over ganzen tussen Vianen en Wijk bij Duurstede, Culemborg.
- Lars Jonsson, 1994, Vogels van Europa, Baarn.
- Kees Koffijberg e.a., 1997, Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94, Beek-Ubbergen.
- Rob Lensink, 1993, Vogels in het hart van Gelderland, 1993, Utrecht.
- Herman Leys e.a., 1993, Avifauna van Wageningen en wijde omgeving, Wageningen.
- SOVON, 1987, Atlas v
- an de Nederlandse vogels, Arnhem.
- Stichting Avifauna van Friesland, 1976, Vogels in Friesland deel 1, 1976, Leeuwarden.
- Vogelwerkgroep Culemborg, 1969, De avifauna van Culemborg en omstreken, Utrecht.

Paul van Veen.

Met dank aan Jouke Altenburg en Ellen Geleedst voor hun commentaar op een eerdere versie.

Da's mooi.....!?

Zo erg was het echt niet! We stonden niet af te wassen in de buitenlucht in een teiltje en de theedoeken hoefden we niet te laten wapperen om te drogen. Maar toch als een keuken 14 jaar gebruikt is, er af en toe een golf water door de kastjes stroomde, komt er een tijd dat er kriebels komen voor een nieuwe keuken.

Het voorstel om een nieuw blokje te plaatsen viel goed in een maandelijkse vergadering. De voorbeelden van onze eigen keukenspecialist Breun Jansen werden goedgekeurd en een verzoek aan de tuin-, klussen-, verf, onderhoud-, of tewel de alles kunnende groep ging uit.

Na gewikt en gewogen te hebben staken de heren Schuurman en Kievit de handen ineen en wisten zij onder toeziend oog van Leo van de Kooij de klus in een week te klaren.

Een keuken, haast te mooi om in te werken, vraagt erom alles netjes te houden. Wie er ook dienst doet of gebruik van de keuken maakt denk aan de moeite die de heren zich getroost hebben om alles zo te maken, laat de keuken netjes achter.

Wie denkt dat de heren nu even moeten rusten heeft het niet juist, ijverig zijn ze verder gegaan met het..... En dat kunt U zien in de Ketelvink.

Heren ook vanaf deze plaats van harte bedankt.

Gerrie Monfils.

Jongere jeugd

Wat lijkt het al weer lang geleden dat de kranten volstonden met allerlei berichten hoe we het millennium in zouden gaan. Geen water, gas en elektriciteit, computers op tilt en meer van zulke dingen. Zelf heb ik op Oudejaarsavond een paar thermoskannen warm water klaargezet en een paar emmers water. Voor de barbecue had ik wat houtskool gehaald, konden we iets warm maken, gepofte aardappels, geroosterd brood, ik had er echt zin in.

Gelukkig is alles goed gegaan, de houtskool staat weer in de schuur, kunnen we van de zomer weer gebruiken en het klaargezette water hebben we weer gebruikt. In de natuur hebben ze geen last van een jaarwisseling. De natuur gaat zijn eigen gang.

Tuinkers

Om eens van dichtbij te bekijken hoe de natuur werkt doe je het volgende: koop een zakje zaadjes van de tuinkers bij de supermarkt of tuincentrum, vraag thuis om een beetje potgrond, een plastic doosje en een plantenspuit.

Doe een laagje grond in het bakje, niet aanduwen, doe er de zaadjes op, spuit er wat water op en druk de grond aan.

Je kunt de zaadjes gewoon in de grond strooien, maar leuker is ze in de vorm van een figuur of letter te strooien. Ook leuk als cadeau.

Kijk elke dag hoe alles erbij staat. Als de tuinkers 5 cm hoog is kun je er wat afknippen en lekker op een bruine boterham met tomaat en zout of een met suiker en citroen doen.

Een andere cadeautip: kook een ei, pel er aan de bovenkant voorzichtig het kopje af en zaai er wat tuinkers in. Zet het ei op een eierdop en schilder of teken er twee ogen, een neus en een mond op. Als de tuinkers gaat groeien lijkt het een gezicht met haar.

Een doorzichtig papiertje erom, wat lintjes die je van een vorig cadeautje bewaard hebt, een kaartje erbij hoe je de tuinkers kunt gebruiken en je cadeau is klaar.

Kastanjetakken.

Zodra de koude winter voorbij is, wordt er weer in de tuin gewerkt. Bomen worden gesnoeid, dus ontdaan van overtollige takken en met die takken kun je nog wat proeven doen.

Kijk eens in een boek als je het zo niet weet hoe een paardekastanje(boom) eruit ziet, wandel of fiets eens rond en kijk of je zo'n boom ziet staan. Schrijf een briefje aan de eigenaar of bel even aan om te vragen of je een paar takken mag hebben als de boom gesnoeid wordt. Ga zelf geen takken jatten, de boom kan ervan dood gaan, kastanjetakken zijn vaak ook te koop!

Maak een aantal vazen met water, vraag een volwassene de takken aan de onderkant twee keer goed in te snijden, zodat er een kruis te zien is. Probeer de onderkant iets open te buigen zodat de tak goed water op kan nemen.

Zet de takken in de verschillende vazen, zet iedere vaas in een ander vertrek van het huis, de keuken, de kamer, de hal, de kelder en een buiten.

Al gauw zul je zien dat knoppen vooral warmte en licht nodig hebben. Op de warmste en lichtste plaats zullen de takken het snelst uitlopen.

Groot, lang en zwaar?

Wie vaak een boek ter hand neemt, komt wel eens aardige stukjes tegen, pasgeleden vond ik een stukje over de kleinste, de grootste of zwaarste. Het hoogste dier is de kameel, de hoogst gemeten kameel is 5,87 meter. Dat betekent dat als er een kameel voor mijn huis staat hij zijn kop nog makkelijk op de schoorsteen kan leggen. Hoe is dat bij jullie huis, reken even een kamerhoogte van 2½ meter, de slaapkamer daarboven ook 2½ meter, dat is al 5 meter, heb je boven de slaapkamer geen puntdak dan kan dat bij jullie ook.

1	Wat is het grootste en zwaarste zoogdier ter wereld?	blauwe vinvis	33 meter
2	Wat is het grootste landdier?	Afrikaanse steppeolifant	schouderhoogte 3,20 meter
3	Wat is het kleinste zoogdier?	Wimperspitsmuis	lengte 3,6 cm
4	Wat is het hoogste dier?	Giraffe	hoogte 5,87
5	Wat is de grootste aapachtige?	Gorilla	stahoogte 1,75 meter borstomvang 1½ meter
6	Wat is de kleinst bekende aap?	Dwergzijdeaapje	30,4 cm waarvan de helft staart
7	Wat is het grootste knaagdier	Capybara	1,37 meter
8	Wat is het kleinste knaagdier?	Dwergmuis	15 cm
9	Wie heeft de langste hoorn?	Waterbuffel	spanwijdte 4,20 meter incl. voorhoofd
10	Wat is de grootste vogel?	Struisvogel	hoogte 2,45 meter
11	Wat is de kleinste vogel?	Dwergkolibrie	5,8 cm
12	Wie heeft het grootste ei?	Struisvogel	15 cm
13	Wie heeft het kleinste ei?	Dwergkolibrie	11,5 mm
14	Wat is het grootste reptiel?	Zeekrokodil	5 meter
15	Wat is de langste slang?	Netpython	7 meter
16	Wat is de grootste vis?	Walvishaai	18 meter
17	Wat is de grootste spin?	Vogelspin	lichaam 9 cm spanwijdte 27 cm
18	Wat is het langste insect	tropische wandelende tak	33 cm
19	Wie is het liefste kind van de NVWC?		

Zo kan ik nog wel even doorgaan, misschien weet je er ook nog wel wat? Nog vragen, wil je wat weten, even je hart luchten, bel, schrijf of mail naar

Gerrie Monfils

de Limiet 5

4131 NR Vianen

Tel./fax 0347377638

gmonfils@nl.packardbell.org

Broedvogels van de Plantage

Inleiding

Veel vogelliefhebbers brengen nogal eens een bezoek aan de Plantage. Dat doen zij niet zonder reden. De kans op een ontmoeting met in het rivierengebied minder algemene vogels is er groot. Dat geldt in de winter voor bijvoorbeeld Boomklever, Goudhaantje, Vuurgoudhaantje en Goudvink. Maar ook in het broedseizoen is er van alles te ontdekken.

In het voorjaar van 1999 heeft een aantal vogelwerkgroepleden de broedvogels van de Plantage en de begraafplaats geteld^{2*}. Hieronder volgt welke broedvogelsoorten gevonden zijn en hoeveel. Er wordt ingegaan op de relatie broedvogels - plantengroei en hoe de broedvogelsamenstelling veranderd is ten opzichte van 25 jaar geleden.

De plantengroei van de Plantage en directe omgeving.

De Plantage is een oud park waarvan al aanwijzingen te vinden zijn op een kaart uit 1857. Het park is begin deze eeuw in zijn huidige staat gebracht met volièrtes en hertenkamp. Er staan veel oude bomen waarvan de eik het talrijkst is. Andere boomsoorten, waarvan het merendeel ook oud is, zijn kastanje, iep, es, haagbeuk, hulst en rododendron. In het oostelijk deel is een behoorlijk ontwikkelde struik- en kruidlaag onder de oude bomen aanwezig. In het voorjaar is op de gazons een schitterende stinzefflora te vinden met onder andere veel krokussen. Als die uitgebloeid is worden de grasvelden als gazon gemaaid.

Het Achterlaantje verbindt de Plantage met de begraafplaats. De begroeiing langs deze laan bestaat uit oude populieren met daaronder een struiklaag. De begroeiing van de begraafplaats kenmerkt zich door beukenhagen en alleenstaande coniferen en

andere groenblijvers en hier en daar solitaire bomen en boomgroepen.

Op welke manier hebben we geteld?

Omdat we de Plantage in de toekomst nog wel eens willen tellen hebben we een methode gebruikt die goed te herhalen is (zie kader 1). Van begin maart tot en met juni zijn rond zonsopgang 10 bezoeken aan de Plantage gebracht. Uit de verzamelde gegevens over zingende vogels en vogels wiens gedrag aanwijzingen geven voor een broedterritorium, kunnen de broedvogelsoorten en hun aantallen bepaald worden^{2,8}.

Territoria geven een goed beeld van het aantal vogels dat een broedpoging doet. Nesten tellen en daarmee het vaststellen van zekere broedgevallen is te verstoring voor de vogels. Bovendien is het veel te arbeidsintensief.

kader 1

Inventarisatiemethode

De broedvogels van de Plantage zijn volgens de 'BMP-A' methode (Van Dijk, 1996) geïnventariseerd. Dat is een gestandaardiseerde methode die SOVON gebruikt in het landelijk broedvogelmeetnet. Het onderzoek kan makkelijk herhaald worden onder de zelfde condities. Ook wordt vergelijking met landelijke gegevens mogelijk. De Plantage is ook aangemeld bij dit meetnet. Het is de bedoeling het park met een zekere regelmaat (ongeveer één keer per vijf jaar) te inventariseren.

Methode

Er zijn 10 bezoeken gebracht waarin van alle vogels territoriaal gedrag genoteerd wordt. De rondes zijn allen rond zonsopgang gedaan. Er is één maal een nachtbezoek voorafgegaan aan de normale ronde waarbij met behulp van een recorder uilen zijn geïnventariseerd. Twee maal is een vroege en snelle 'merelronde' gemaakt om deze vogels met een zeer vroege en korte zangpiek in kaart te brengen.

Wilde eenden en soepeenden zijn niet geïnventariseerd vanwege de aanwezigheid van de watervogelcollectie. De eenden kunnen hier vrijelijk in en uit vliegen en het is daardoor niet duidelijk welke vogels wild zijn en welke tot de collectie behoren (Mensink en Janssen, 1999).

Interpretatie

Van alle vogels die met territoriaal gedrag genoteerd zijn, zijn kaarten gemaakt met alle gegevens per soort. Aan het eind van het broedseizoen worden die gegevens volgens landelijk vastgestelde criteria geïnterpreteerd en wordt het aantal territoria bepaald (van Dijk, 1996). Het resultaat staat in tabel 1. Om de plaats van het territorium ook in coördinaten uit te kunnen drukken wordt volgens de volgende criteria de plaats bepaald:

- 1 hoogste broedcode binnen de datumgrenzen
- 2 cluster van waarnemingen binnen de datumgrenzen
- 3 laatste waarneming binnen de datumgrenzen

De op deze manier bepaalde locaties van de territoria zijn ook gebruikt voor de tweedeling Plantage-begraafplaats in tabel 1, voor kaart 1 en de beschouwingen in "Waar zitten de holenbroeders" en "Bewoners van de onderste verdieping".

Welke broedvogels zijn gevonden?

In de Plantage en op de begraafplaats werden 33 soorten broedvogels vastgesteld (zie tabel 1). In de Plantage alleen al waren dat er al 29. Die 29 soorten hadden samen 126 territoria. Dat was goed te merken aan het vogelkoor rond zonsopgang. Het zong overdovend en vooral leuk verwarrend door elkaar. Voor een park met een oppervlak van vier ha is 126 territoria erg veel. In en rond de Plantage hebben tijdens het broedseizoen dus zo'n 250 vogels voedsel gezocht voor zichzelf en hun kroost! Slechts een aantal predatoren en grotere soorten zoals Sperwer,

Houtduif, Holenduif, Bosuil, Groene specht, Zwarte kraai en Kauw halen hun voedsel ook buiten de directe parkomgeving. Een enkele Merel, Zanglijster of Grote lijster trekt ook wel eens pieren uit de aangrenzende weilanden. De meeste vogels echter komen tijdens het broedseizoen het park niet uit. De begraafplaats herbergt 18 soorten broedvogels. Een aantal vogels is groot 'liefhebber' van coniferen als broedplaats, met name Merel, Houtduif en Groenling. De laatste soort broedde zelfs alleen op de begraafplaats. Ook de Staartmees vindt coniferen aantrekkelijk als nestboom.

Tabel 1
De in de Plantage aangetroffen broedvogels en hun territoriumaantallen in 1999

Soort	Plantage	Begraafplaats	Totaal
Sperwer	1**	-	1
Waterhoen	2	2	4
Meerkoet	3	-	3
Holenduif	2 *	1*	3
Houtduif	15	9	24
Koekoek	-	-	1***
Bosuil	1 *	-	1
Groene specht	1 *	-	1
Grote Bonte specht	3 *	-	3
Winterkoning	17	5	22
Heggemus	2	1	3
Merel	9	10	19
Zanglijster	6	4	10
Grote lijster	1	-	1
Spotvogel	2	-	2
Tuinfluitier	1	-	1
Zwartkop	7	3	10
Tjiftjaf	7	4	11
Grauwe vliegenvanger	1 *	-	1
Staatmees	-	1	1
Matkop	1	-	1
Pimpelmees	6 *	1*	7
Koolmees	5 *	-	5
Boomklever	1 *	-	1
Boomkruiper	5 *	1*	6
Vlaamse gaai	1	-	1
Kauw	3 *	-	3
Zwarte kraai	2	1	3
Spreeuw	12*	2	14
Huismus	-	3	3
Vink	8	3	11
Goenling	-	3	3
Putter	1	-	1
Totaal soorten	29	17	33
Totaal territoria	126	54	180

* vogel is een holenbroeder

** het territorium van de Sperwer is niet met de gebruikte methode vastgesteld maar door middel van losse waarnemingen van onder andere baltsende dieren

*** vloog precies over sloot tussen Plantage en Begraafplaats en is bijgevolg aan geen van beide toegekend.

De vegetatie en de broedvogels.

In een bos verwachten we bosvogels en in een weidegebied weidevogels. Deze relatie ontgaat niemand. Maar er is meer uit te halen. Bepaalde bosvogels zul je voornamelijk in naaldbos aantreffen, andere vooral in loofbos. Ook kun je aan de

broedvogels het ontwikkelingsstadium van een bos aflezen (zie kader 2). Zo heb je vogels van zeer jong bos (pioniers), vogels van opgaand bos en vogels van oud bos. De meeste holenbroeders zijn vogels van opgaand, vaak oud tot zeer oud bos ⁴.

Kader 2

Samenstelling van de ecologische vogelgroepen

Om de gegevens van broedvogels aan beheer van oa. vegetaties te kunnen koppelen is een indeling van ecologische vogelgroepen gemaakt (Sierdsema, 1995). Deze indeling is hier gebruikt om de lezer de relatie vogel-vegetatie en vogelgroep-vegetatie te laten zien. In dit kader zijn alleen de bosgroepen vermeld omdat die in de Plantage vertenwoordigd zijn. Niet alle vogels in dezelfde ecologische groep stellen even hoge eisen aan hun omgeving. De verschillen worden weergegeven in getallen die de mate waarin een soort kritisch is, weergeven. Die getallen zijn niet opgenomen. Wel zijn de zeer kritische soorten in een ecologische groep tussen haakjes gezet omdat die zo zeldzaam zijn dat zij vaak alleen beperkt zijn tot bijzondere natuurgebieden. In de tekst is soms wel iets gezegd over hoe kritisch een vogel is.

Groep	Vegetatietype	Vertegenwoordigers
Grasmus-groep	Struwelen, opslag en zeer jong bos, bosranden en struiken	Heggemus, Nachtegaal, Roodborsttapuit, Bosrietzanger, Spotvogel, Braamsluiper, Grasmus, Tuinfluiter, Fitis, (Grauwe klauwier), Kneu
Winterkoning-groep	Jong bos, struiklaag in bos	Fazant, Zomertortel, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Zwartkop, Staartmees, Matkop, Goudvink
Puttergroep	Bomen en boomgroepen met struwelen, bosranden, (vrij) voedselrijk	Kramsvogel, Ekster, Zwarte kraai, Europese kanarie, Groenling, Putter, Barmstijns
Vink-groep	Opgaand bos	Houtduif, Ransuil, Koolmees, Gaai, Vink
Appelvinkgroep	Opgaand bos met loofbomen	Houtsnip, Grote lijster, Fluiter, Tjiftjaf, Wielewaal, Appelvink
Grote Bonte Specht-groep	Oud opgaand bos, dood hout (holenbroeders)	(Oehoe), Groene specht, Zwarte specht, Grote Bonte specht, Gekraagde Roodstaart, (Taigaboomkruiper), Boomkruiper, Spreeuw,
Kleine bonte specht-groep	Opgaand bos met loofbomen (holenbroeders)	(Kleine Bonte Specht), Grauwe vliegenvanger, Glanskop, Pimpelmees, Ringmus
Boomklevergroep	Zwaar loofhout (holenbroeders)	Holenduif, Bosuil, (Middelste Bonte Specht), (Kleine vliegenvanger), Boomklever, Kauw

Holenbroeders: het kenmerk van de Plantage

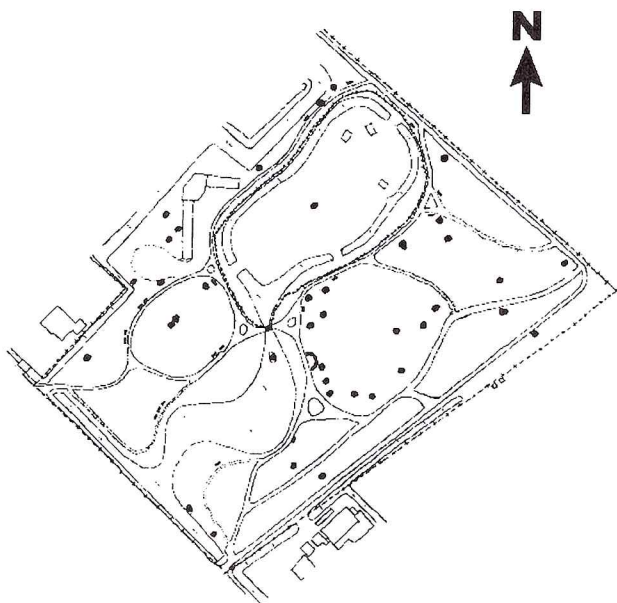
Eén van de eerste dingen die opvalt als we de lijst broedvogels van de Plantage bekijken is het grote aantal holenbroeders. Maar liefst 10 soorten van de 29 zijn vogels die in holen hun jongen groot brengen. Dat één derde van het totaal aantal vogels holen nodig heeft zegt iets over de bomen in het park. Samen gebruikten de holenbroeders 40 holten. Deze zijn voornamelijk gemaakt door spechten: de enige holenmakers onder de vogels. De overige holenbroeders gebruiken oude spechtengaten. Daarnaast worden ook spleten en gaten gebruikt die spontaan in de bomen ontstaan zijn. Zoveel broedholten zijn er alleen als er flinke dikke stammen aanwezig zijn. Dat is dus meestal als het bos al aardig oud is. Spechten maken geregeld een nieuw hol zowel om in te slapen als om in te broeden¹. In de loop der jaren zorgen zij voor een flink bestand aan holten. Pas na vele jaren

spechtenwerk kunnen er zoveel holenbroeders in een bos terecht. In 1969 broedden er twee Grote bonte spechten in de Plantage⁶. En gezien de ouderdom van het park waren ze er toen mogelijk al vele jaren. Spreeuwen en mezen zijn de eerste bewoners na gebruik door de specht. Pas als de holen ingerot en vergroot zijn worden ze geschikt voor vogels als Holenduif, Bosuil, Boomklever en Kauw. Deze vogelsoorten zijn typisch voor oude zware loofbossen met veel oude holten. Overigens zat de Bosuil er in 1969 ook al dus het proces is al lang aan de gang⁶. Het is leuk dat de Spreeuw en de Kauw in de Plantage in hun natuurlijk biotoop broeden. Tegenwoordig zien we deze twee soorten vrijwel alleen onder onze dakpannen respectievelijk in onze schoorstenen of luchtkokers.

Waar zitten de hollenbroeders ?

Logischerwijs verwacht je de meeste hollenbroeders op de plek waar de meeste oude bomen met holten staan. De oost hoek van het park is het stuk met de meeste bomen. Die hoek beslaat ongeveer een kwart van het parkoppervlak. In dit stuk zit inderdaad meer dan de helft van de hollenbewoners (zie kaart).

Hollenbroeders in de Plantage in 1999

Locatie van territorium van hollenbroeder vastgesteld volgens de criteria genoemd in kader 1

In dit deel zijn ook de wat kritischer vogels te vinden zoals Groene specht, Grote bonte specht, Bosuil, Boomklever en Holenduif⁴. Door het wat meer gesloten karakter (grotere boombichtheid en aanwezigheid van struiklaag) is het er ook rustiger dan in het meer open deel met de gazons. Wellicht speelt dit ook een rol.

Opmerkelijk is dat drie van de vijf Koolmees-territoria in het open deel van de Plantage broeden terwijl de Pimpelmezen juist in de dichtere bomenrijke zuidoosthoek zitten (vier van de vijf territoria). Pimpelmezen broeden bij voorkeur in wat ouder loofbos en zoeken daar voedsel. De Koolmezen zijn minder kieskeurig en nemen genoeg met elk bos (in dit geval een veel meer open type) als er maar bomen zijn.

Bewoners van de onderste verdieping.

De ontwikkelde struiklaag onder de oude hoge bomen heeft zijn eigen kenmerkende vogelbevolking. Hier zitten Winterkoning, Merel, Zanglijster, Zwartkop en Matkop⁴. Deze vijf soorten zijn goed voor 39 territoria: een kwart van het totaal aantal

territoria in de Plantage. De helft van de territoria ligt in de oost hoek onder de oude bomen waar ook de meeste hollenbroeders zitten.

De vogels van de struiklaag doen het ook goed in 'jong bos'. Of dat nu in parken of in een woonwijk is. Het minst kritisch van deze groep is de Merel. Die verschijnt dan ook overal waar zo'n jong bos ontstaat. Hij is daarmee één van onze meest algemene broedvogels geworden en je komt hem dan ook in de hele stad tegen.

Vroeger en nu.

Er zijn broedvogelgegevens van de Plantage uit 1969, 1975, 1977, 1978 en 1979^{3,6,7}. Omdat toen andere telmethoden gebruikt zijn is het aantal territoria niet goed te vergelijken. Toch is er wel wat op te maken uit de aan- of afwezigheid van soorten.

Vroeger wel maar nu niet meer.

Het zal niemand verbazen dat een oud bos als de Plantage niet veel pioniersoorten herbergt. Nu is er slechts een enkele Heggemus, Tuinfluiter en Spotvogel te vinden (in totaal maar 6 territoria). Opvallend is dat 20 jaar terug toen het park ook al oud was, er veel meer pioniers aanwezig waren. Van 1977 tot en met 1979 zaten bijvoorbeeld ook Bosrietzanger en Fitis nog in de Plantage en waren er vijf tot zes keer zo veel Heggemussen te vinden. Landelijk zijn deze vogels stabiel gebleven of zelfs vooruit (Bosrietzanger) gegaan⁹. Het verschil kan veroorzaakt worden doordat wat meer open delen zoals de struikpartij achter de volière, dichter begroeid raakten.

Uit de verslagen bleek dat tot 1975 de groep vogels van het opgaand (vochtig) bos met loofbomen door twee soorten meer vertegenwoordigd werd dan nu. In 1969 bleek de Wielewaal in de Plantage te broeden terwijl nog in 1975 van de Fluiter gezegd wordt dat die 'vanouds' aanwezig is met minstens 1 broedpaar³. In de inventarisaties van 1977 t/m 1979 komt deze vogel niet meer voor⁷. Landelijk ging de soort vooruit tot 1990¹¹. In de Plantage verdween hij. De Fluiter prefereert loofbos met een ijle struiklaag. De oorzaak van het verdwijnen van deze soort is niet duidelijk. Het verwijderen van een groot deel van de struiklaag in het westelijk deel van het park tussen 1975 en 1977 kan meespelen evenals het dichter worden van de rest van de struiklaag. De struiklaag die nu in de oost hoek te vinden is, is niet meer ijl. In 1969 broedden enkele paren Glanskop in de Plantage. Daarna worden ze niet meer als broedvogel gemeld terwijl de soort landelijk vooruit gaat^{5,11}.

Ringmus en Huismus zijn beide soorten die uit de Plantage verdwenen zijn terwijl ze ook landelijk achteruit gingen⁹. De Ringmus was in 1977 en 1978 nog met enkele paren aanwezig maar bleek in 1979 afwezig. De Huismus zat in 1979 nog met tientallen in de Plantage waar zij de gebouwen van de volières en het hertenkamp gebruikten. In 1969 werd één boomnest van de Huismus gemeld (ze kunnen het wel!)⁶. Nu was in en om genoemde gebouwen geen Huismus te bekennen.

Vroeger niet en nu wel!

Gelukkig zijn er ook nieuwe soorten bijgekomen! Dat betreft voor een groot deel soorten die sinds de jaren 70 ook landelijk toegenomen zijn. Nieuwkomers zijn Holenduif, Boomklever (slechts één keer eerder in 1967 vastgesteld), Staartmees en Putter^{9,11}. Ook de Vlaamse gaai is nieuw. In het laatste nummer van 1999 van het blad 'Vogels' was te lezen dat de Vlaamse gaai 'vermerelt'.

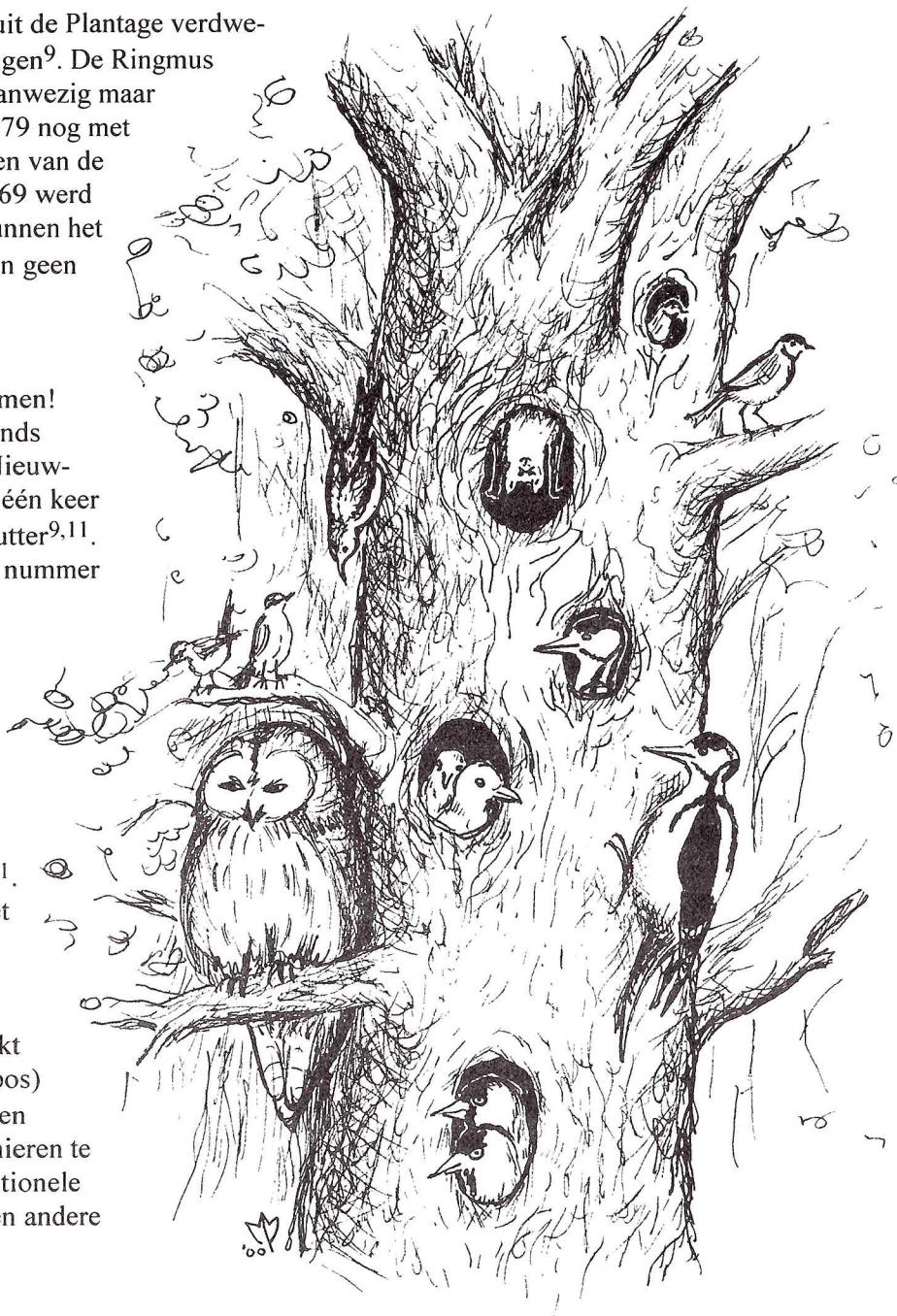
Deze vogel lijkt minder schuw te worden en vestigt zich nu, net als de merel eerder, ook in parken en villawijken in stedelijke omgeving. Landelijk neemt hij vooral in de lage delen van Nederland toe¹².

De Groene specht is een Rode lijstsoort die tientallen jaren achteruit ging (tot ca. 1995)¹¹. Nu is hij de lage delen van Nederland aan het veroveren en broedt vanaf 1998 ook in de Plantage. Dit is zeer opmerkelijk omdat de achteruitgang van deze tot voor kort aan zandgronden gebonden vogel veroorzaakt lijkt te worden door de achteruitgang van grote (bos) mierennesten¹⁰. Hier in de omgeving zijn geen grote aantallen, laat staan grote nesten van mieren te vinden. Het lijkt er dan ook op dat deze traditionele miereneter zijn menu aan het veranderen is en andere insecten eet.

De Toekomst.

De Plantage is een zeer vogelrijk park met een voor het rivierengebied bijzondere avifauna. Dit hangt vooral samen met de vele grote oude eiken met natuurlijke ondergroei. Parkbossen en landgoedbossen op de hoge stuwwallen zijn vanuit cultuuroogpunt bekeken kenmerkend voor het rivierlandschap. Daarom zijn zij het behouden waard. Op korte termijn zullen de eiken het nog wel even houden en kunnen we nog van de huidige vogelbevolking genieten. Als we ons nageslacht deze vogelrijkdom (en vleermuisrijkdom) willen nalaten moet er binnen afzienbare tijd wel wat ondernomen worden.

In de toekomst (ca. 25 -50 jaar) zal de situatie voor met name holenbroeders minder worden daar steeds meer bomen wegvallen. Aan dit proces valt weinig te

doen. Wel zijn met goede zorg en zorgvuldig kappen zoveel mogelijk bomen zo lang mogelijk in stand te houden. Oud en dood hout dient zoveel mogelijk gespaard te blijven. Verjongen van het bos is wenselijk maar dient zeer zorgvuldig te gebeuren. Mogelijk kan binnen een termijn van nu en 20 jaar in het open noordwestelijk deel begonnen worden met jonge aanplant van nieuwe eiken om over 100 jaar het verval van de eiken die nu 100 tot 150 jaar oud zijn op te vangen. Dan zou tegen die tijd het zuidoostelijk deel van het park de open functie kunnen krijgen die nu de noordwestelijke hoek heeft.

Een lange termijn visie betreffende de functie, inrichting en het beheer van de Plantage is zeer wenselijk.

Annette van Berkel

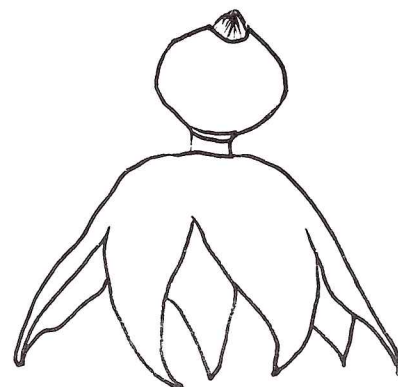
Literatuur

- 1 Cramp, S., 1985.
Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Afrika. Oxford University press, Volume IV, 856-857, 831
- 2 Mensink, Gerben & Saskia Janssen, 1999.
Broedvogelinventarisatie Plantage en begraafplaats 1999. NVWC, Culemborg.
- 3 Natuur- en Vogelwacht Culemborg, 1975.
Broedvogelinventarisatie Culemborg e.o.. NVWC, Culemborg.
- 4 Sierdsema, H., 1995.
Broedvogels en beheer. SBB-rapport 1995-1. SOVON onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Driebergen/Beek-Ubbergen.
- 5 Teixeira, R.M., 1979.
Atlas van de Nederlandse broedvogels. Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland, 's-Graveland.
- 6 Van den Berg, J.M., C. Kalden en L.M.J. van den Bergh, 1969.
Broedvogels van de gemeente Culemborg en aangrenzende gebieden in het jaar 1969 met gegevens uit voorgaande jaren.
- 7 Van de Warenburg, J., 1977, 1978 en 1979.
Broedvogelinventarisatie de Redichemse waard, Polder Redichem, de Plantage, 1977, 1978 en 1979, NVWC, Culemborg.
- 8 Van Dijk, A.J., 1996.
Broedvogels inventariseren in proefvlakken (handleiding Broedvogel Monitoring Project). SOVON, Beek- Ubbergen.
- 9 Van Dijk, A.J., A. Boele, F. Hustings, D. Zoetebier en R. Meijer, 1999.
Broedvogel Monitoring Project, jaarverslag 1996-1997. SOVON Monitoringrapport, 1999/03. SOVON, Beek-Ubbergen.
- 10 Van Steenwijk, H., 2000.
De Groene specht lijkt het lachen te vergaan. Vogels 20 (1): 22-24.
- 11 Vereniging Onderzoek Flora en Fauna, 1997.
Jaarboek natuur 1997. KNNV uitgeverij, Utrecht/VOFF, Wageningen.
- 12 Wesseling, M., 1999.
Een schuwe bosvogel vermeerelt. Vogels 19 (6): 20-23.

Over paddo's en Heksenboleten: het paddestoelenseizoen 1999

Ondanks het winterse weer waren er in januari nog steeds paddestoelen te vinden. Zo groeiden er op de laanbeuken van **Mariënwaard** nog tal van **Fluweelpootjes** en grote toefen **Oesterzwammen**. Bedekt met een laagje sneeuw vormde dit een fraai gezicht. Mogelijk wijst het voorkomen van deze paddestoelen op een achteruitgang in conditie van deze beuken. Er worden hier namelijk steeds meer grote houtzwammen aangetroffen. Zo zagen we op dezelfde bomen wat later in het jaar, met name in augustus, enkele buitensporig grote exemplaren van de **Zadelzwam**. Wim Kievit heeft ze vastgelegd op dia's.

Een bijzonder leuke vondst deden Nel en Leo v.d. Kooij in hun tuin aan de Vliegerweg. In losse humeuze tuingrond onder een tegen de huismuur groeiende klimplant (*Akebia quinata*) kwamen in de loop van deze zomer een tiental exemplaren tevoorschijn van de **Grote aardster** (*Geastrum pectinatum*). Aardsterren zijn nu niet bepaald tuinplanten en de enige vondsten uit onze buurt tot nu toe komen van de kleibossen op de landgoederen Soelen en Neerijnen.

Grote aardster

Het paddestoelenseizoen '99 kwam echter pas goed op gang met de excursie naar de Kaapse Bossen op 9 okt. Een kleine maar enthousiaste groep produceerde tijdens deze jaarlijkse inventarisatie een lijst met een record-aantal nieuwe soorten, vooral dankzij de inbreng van ons nieuw lid mevr. Albertine Jacobs. De geur van de **Ziekenhuisboomkorst** zullen we dankzij haar niet gauw vergeten. Nieuw waren o.a.

Gewone Heksenboleet (*Boletus erythropus*) en **Kaal dwergoortje** (*Resupinatus applicatus*). Veel enthousiasme veroorzaakte een grote toef van de **Eikhaas** (*Grifola frondosa*). In 1987 was deze zeldzame soort hier door de NVWC voor het laatst gezien, vermoedelijk op dezelfde boom.

Op 14 okt. werden er door enkele leden opnieuw in de Kaapse bossen paddestoelen verzameld voor de thema-avond de volgende dag in de Ketelvink. Ook voor de pot leverde het nog wat op: Toine vergaarde een maaltje kraakverse **Kastanjeboleten**. Leo ging op de foto, niet met een paddestoel maar met een heuse **Hazelworm** die hij middels zijn verbluffende vangstechniek uit een moskussen tevoorschijn toverde.

Determinatie van het meegenomen materiaal leverde nog een verrassing op. Een wat onooglijk uitziend bruin zwammetje dat met enkele tientallen exemplaren op een dood berkenstammetje groeide bleek een onvervalste "paddo" te zijn: het

Franjekaalkopje, een van de twee bij ons in het

wild voorkomende hallucinogene paddestoelen. Ze zijn inmiddels (voor een wetenschappelijke doel!) gedroogd, genoeg om de hele NVWC op te laten trippen, ideetje voor de jubileumavond...? Mevr. Jacobs determineerde thuis nog enkele meegenomen bekerzwammetjes waardoor we de onderstaande totaalijst kunnen presenteren. Wat daar bij opvalt is de toename van het aantal op dood hout groeiende soorten. Voor een deel is dit te verklaren door de eveneens toegenomen kennis van deze merendeels onopvallende zwammetjes. Maar het is ongetwijfeld ook een gevolg van het gewijzigde beheer van Natuurmonumenten waarbij dood hout niet meer voortijdig afgevoerd wordt maar weer mag blijven liggen tot het vergaan is.

Soortenlijst paddestoelenexcursie plantenwerkgroep NVWC, natuurresevaat (Natuurmonumenten) de Kaapse Bossen, Doorn, middengedeelte, kilometerhok 39.13.14

9 okt. 1999. De met x aangeduide soorten zijn gevonden op 14 okt. vnl. in de omgeving van St.Helenaheuvel in 32.53.53.

Binnen de diverse groepen zijn de Latijnse namen alfabetisch gerangschikt. Van enkele soorten is herbariummateriaal bewaard.

Plaatjeszwammen (Agaricales)**Substraat**

Gele knolamaniet (<i>Amanita citrina</i>)	bosbodem
Parelamaniet (<i>Amanita rubescens</i>)	bosbodem
xMuizenstaartzwam (<i>Baeospora myosura</i>)	sparrenkegel
Kleine loofbostrechterswam (<i>Clitocybe candicans</i>)	bladgrond
Eikenbladzwammetje (<i>Collybia dryophila</i>)	dood blad
Roestvlekkenzwam (<i>Collybia maculata</i>)	bladaarde
Scherpe collybia (<i>Collybia peronata</i>)	dood blad
Glimmerinktzwam (<i>Coprinus micaceus</i>)	beukenstobbe
xBruinviolette gordijnzwam (<i>Cortinarius scutulatus</i>)	bosgrond
Wit oorzwammetje (<i>Crepidotus variabilis</i>)	dennentakken
Geelbruin mosklokje (<i>Galerina hypnorum</i>)	bemoste stam
Dennenvlamhoed (<i>Gymnopilus sapineus</i>)	begraven hout
Valse hanenkam (<i>Hygrophoropsis aurantiaca</i>)	dennenstrooisel
Rodekoolzwam (<i>Laccaria amethystea</i>)	zandige bosbodem
Fopzwam (<i>Laccaria laccata</i>)	zandige bosbodem
xKruidige melkzwam (<i>Lactarius camphoratus</i>)	onder larix
xLevermelkzwam (<i>Lactarius hepaticus</i>)	onder dennen
xKaneelkleurige melkzwam (<i>Lactarius quietus</i>)	bosgrond
Rimpelende melkzwam (<i>Lactarius tabidus</i>)	onder beuken
Grote parasolzwam (<i>Macrolepiota procera</i>)	onder beuken
Paardenhaartaailing (<i>Marasmius androsaceus</i>)	dennenstrooisel
Breedplaatstreephoed (<i>Megacollybia platyphylla</i>)	begraven hout
Alkalimycena (<i>Mycena alcalina</i>)	vermolmd hout van den of spar
Graskleefsteelmycena (<i>Mycena epipterygia</i>)	stobbe van spar
Helmmycena (<i>Mycena galericulata</i>)	boomstronk
Melksteelmycena (<i>Mycena galopus</i> var. <i>nigra</i>)	dode tak
Kleine bloedsteelmycena (<i>Mycena sanguinolenta</i>)	dennenstrooisel
xGrote bloedsteelmycena (<i>Mycena haematopus</i>)	liggende tak
xKleine breedplaatmycena (<i>Mycena speirea</i>)	strooisel
Papilmycena (<i>Mycena vitilis</i>)	strooisel
Porseleinzwam (<i>Oudemansiella mucida</i>)	liggende beukenstam
Gewone krulzoom (<i>Paxillus involutus</i>)	strooisel
Hertezwam (<i>Pluteus cervinus</i>)	beukenstobbe
Witsteelranjehoed (<i>Psathyrella piluliformis</i>)	liggende beukenstam
Franjekaalkopje (<i>Psilocybe crobula</i>)	berkenstammetje
Harig dwergoortje (<i>Resupinatus applicatus</i>)	liggende tak
Oranjegeel trechtertje (<i>Rickenella fibula</i>)	tussen mos
Zwartpurperen russula (<i>Russula atropurpurea</i>)	onder beuk
Regenboogrussula (<i>Russula cyanoxantha</i>)	onder beuk
Geelwitte russula (<i>Russula ochroleuca</i>)	bladgrond onder beuk
Berijpte russula (<i>Russula parazurea</i>)	onder beuk
xKoningsmantel (<i>Tricholomopsis rutilans</i>)	dennenstronk
xBeukwortelzwam (<i>Xerula radicata</i>)	bladgrond onder beuk

Boleten

Kastanjeboleet (<i>Boletus badius</i>)	onder den, spar en larix
Gewone heksenboleet (<i>Boletus erythropus</i>)	onder beuk
xGewone berkenboleet (<i>Leccinum scabrum</i>)	zandige bosgrond
xFijnschubbige boleet (<i>Suillus variegatus</i>)	onder dennen

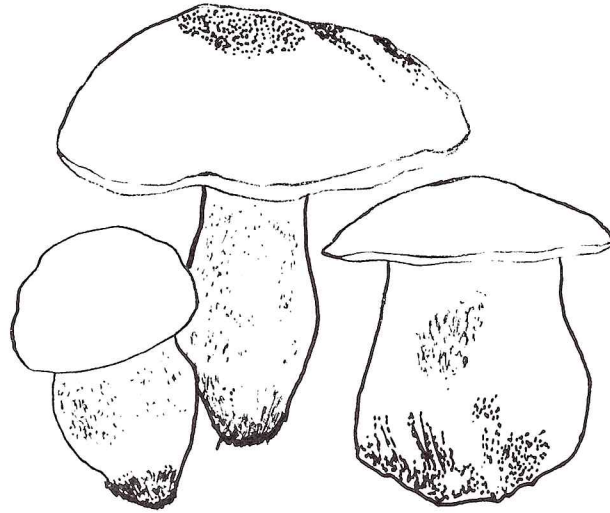
Overige Basidiomyceten (zgn. Aphyllophorales)

Grijze buisjeszwam (<i>Bjerkandera adusta</i>)	stobbe
Geel hoorntje (<i>Calocera cornea</i>)	liggende beukenstam
Kleverig koraalzwammetje (<i>Calocera viscosa</i>)	dood hout
Ziekenhuisboomkorst (<i>Cerocorticium confluens</i>)	liggende tak
xPaarse korstzwam (<i>Chondrostereum purpureum</i>)	tak
Elfenbankje (<i>Coriolus versicolor</i>)	berkenstobbe
Oranje druppelzwam (<i>Dacrymyces stillatus</i>)	liggende beukenstam
Doolhofzwam (<i>Daedalea quercina</i>)	liggende eikenstam
xRoodporiehoutzwam (<i>Daedaleopsis confagosa</i>)	liggende stam
Platte tonderzwam (<i>Ganoderma applanatum</i>)	beukenstobbe
Eikhaas (<i>Grifola frondosa</i>)	basis eik
Dennenmoorder (<i>Heterobasidion annosum</i>)	dennenstronk
cf. Dunne weerschijnzwam (<i>Ischnoderma cuticularis</i>)	levende beuk
Fopelfenbankje (<i>Lenzites betulinus</i>)	berkenstronk
Spekzwoerdzwam (<i>Merulius tremellosus</i>)	liggende stam van berk
Blauwe kaaszwam (<i>Oligoporus caesius</i>)	liggende stam van den
Bittere kaaszwam (<i>Oligoporus stipticus</i>)	stronk van den of spar
Dennenvoetzwam (<i>Phaeolus schweinitzii</i>)	bij voet van spar
Grote stinkzwam (<i>Phallus impudicus</i>)	langs bospad
xOranje aderzwam (<i>Phlebia radiata</i>)	dood hout
Berkenzwam (<i>Piptoporus betulinus</i>)	berkenstam
Stekeltrilzwam (<i>Pseudohydnum gelatinosum</i>)	stronk
Waaiertje (<i>Schizophyllum commune</i>)	liggende stam
Abrikozenbuisjeszwam (<i>Schizopora flavipora</i>)	onderkant dode stam
Witte tandzwam (<i>Schizopora paradoxa</i>)	liggende tak
Gele aardappelbovist (<i>Scleroderma citrinum</i>)	langs bospad
Eikenbloedzwam (<i>Stereum gausapatum</i>)	eikenstronk
Gele korstzwam (<i>Stereum hirsutum</i>)	liggende stam
Dennenbloedzwam (<i>Stereum sanguinolentum</i>)	dennentak
Waaierkorstzwam (<i>Stereum submentosum</i>)	berkenstobbe
Gewone franjezwam (<i>Thelephora terrestris</i>)	bij stronk
Ruig elfenbankje (<i>Trametes hirsuta</i>)	stronk
Paarse dennenzwam (<i>Trichaptum abietinum</i>)	liggende dennentak

Ascomycetes

Paarse knoopzwam (<i>Ascocoryne sarcoides</i>)	beukenstobbe
Poederige kussentjeszwam (<i>Hypocrea pulvinata</i>)	onderop Berkenzwam
Roestbruin kogelzwammetje (<i>Hypoxylon fragiforme</i>)	liggende tak
Vergroeide kogelzwam (<i>Hypoxylon multiforme</i>)	liggende stam
Gedrongen mollisia (<i>Mollisia cinerea</i>)	dood hout
Meniezwammetje (<i>Nectria cinnabarina</i>)	liggende tak
Bloedrood meniezwammetje (<i>Nectria coccinea</i>)	beukenschors
Eikentakstromakelkje (<i>Poculum firmum</i>)	liggende eikentak
Beukenbladstromakelkje (<i>Poculum petiolorum</i>)	beukenblad
Grote sponszwam (<i>Sparassis crispa</i>)	dennenstrooisel
Geweizwam (<i>Xylaria hypoxylon</i>)	stronk

Tijdens de paddestoelenavond werden ook enkele door de leden meegebrachte soorten gedetermineerd. Onder eiken aan de Vier Dreven vond Leo een fel rood gekleurde **Netstelige heksenboleet** (*Boletus luridus*), giftig en tevens nieuw voor de flora van Culemborg. Ook vond hij hier een fraaie **Panteramaniet** (*Amanita pantherina*).

De Netstelige heksenboleet is gevonden aan de Vier Dreven. De rode dikke steel verkleurt bij doorsnijden snel blauw.

Op het **Tichelterrein van Buren** waren dit jaar vooral de Wasplaten met hun felle kleuren prominent aanwezig. Van de nieuwe soorten is o.a. de op wilgen groeiende **Grauwgroene hertzwam** (*Pluteus salicinus*) vermeldenswaardig. Mevr. Jacobs vond hier voor het eerst de **Peperboleet** (*Chalciporus piperatus*).

Enkele bezoeken aan **Neerijnen**, **De Regulieren** (*Psilocybe semilanceata*, de andere paddo), **Mariënwaard** (*Panellus serotinus*, *Psathyrella* div. spec.), **landgoed Soelen** (*Nectria coccinea*) en het SBB-terreintje van **Acquoy** leverde eveneens diverse aanwinsten op die echter voor een deel nog op naam gebracht moeten worden.

Al met al kunnen we terugzien op een vruchtbaar paddestoelenjaar en ik hoop dat dit verslagje bij sommigen belangstelling zal wekken. Ga eens mee met een excursie van de plantenwerkgroep. Alle beginners zijn van harte welkom.

Wim Rubers

Zwartwordende wasplaat (*Hygrophorus conicus*), in het Tichelterrein te Buren. Wasplaten waren hier in 1999 talrijk aanwezig mogelijk als gevolg van een verbeterd maaibeheer. (foto: Wim Rubers)

EXCURSIE EN ACTIVITEITENPROGRAMMA
--

*** Tenzij anders vermeld, vinden de activiteiten plaats in het clubhuis "De Ketelvink", Middelkoopstraat 1A ***
 *** Wijzigingen voorbehouden ***

Datum	tijd	aard van de activiteit
vrijdag 4 februari 2000	19.00-20.00 uur	Jongere Jeugdavond
maandag 7 februari 2000	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
maandag 14 februari 2000	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
vrijdag 18 februari 2000	19.00-20.00 uur	Jongere Jeugdavond
zaterdag 19 februari 2000		Dag/auto-excursie ganzen Zeeland (zie convo)
maandag 21 februari 2000	20.00 uur	Jaarvergadering
dinsdag 22 februari 2000	19.30 uur	Schonen van de Ketelvink
vrijdag 25 februari 2000	20.00 uur	Dia-avond (zie convo)
zaterdag 26 februari 2000	09.00 uur	Knotdag o.l.v. Knotwerkgroep
maandag 6 maart 2000	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
dinsdag 7 maart 2000	19.30 uur	Schonen van de Ketelvink
zaterdag 11 maart 2000		Feestavond 25 jaar NVWC
maandag 13 maart 2000	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
woensdag 15 maart 2000		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY HAK-AL APRIL 2000
vrijdag 17 maart 2000	19.00-20.00 uur	Jongere Jeugdavond
dinsdag 21 maart 2000	19.30 uur	Schonen van de Ketelvink
vrijdag 24 maart 2000	20.00 uur	Dia-avond (zie convo)
maandag 3 april 2000	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 7 april 2000	19.00-20.00 uur	Jongere Jeugdavond
maandag 10 april 2000	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
vrijdag 14 april 2000	20.00 uur	Dia-avond (avond is onder voorbehoud; let op convo!)
zaterdag 15 april 2000		Halve dagexcursie stinzenflora Neerijnen (auto; zie convo)
dinsdag 25 april 2000	19.30 uur	Schoonmaken Ketelvink
zondag 30 april 2000		Nieuwe Zuider Lingedijk vogelfietsexcursie (zie convo)

